

Xocalı: İşğaldan "Böyük Qayıdış"a

Bu barədə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının A. A. Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutunun Qarabağ müharibəsinin tarixi və "Böyük Qayıdış" hərəkatı şöbəsinin müdiri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Ədalət Mustafayevin "Xocalı: İşğaldan "Böyük Qayıdış"a" sərlövhəli məqaləsində bildirilib.

Məqalədə vurğulanıb ki, həmin dövrdə Ermənistanın xarici siyasətində azərbaycanlılara qarşı silsilə terror həyata keçirmək məqsədi xüsusi önəm daşıyıb: "Ağdam-Xocalı istiqamətində gedən xocalılılar yolboyu ermənilərin hücumlarına məruz qalırdı. Yollarda pusqu quran ermənilər sadəcə insanlara qarşı terror törədirdi, maşınlara hücum edib onları müxtəlif vasitələrlə sıradan çıxarmağa çalışırdılar. Üstəlik Yuxarı Qarabağın kəndlərinə hava xətti ilə səmşinlərin gətirilməsi də təhlükəli hal almışdı. 1991-ci il oktyabrın 29-da Xocalıdan Yevlaxa uçan "AN-2" təyyarəsi Əsgəranda vuruldu və həlak olanların meyitləri ermənilər tərəfindən vəhşicəsinə yandırıldı. Xocalı şəhəri mühasirə vəziyyətində qaldı. 1992-ci il fevralın 13-ü sonuncu dəfə Xocalıya helikopterlə ərzaq məhsulları gətirilir. Bir tərəfdən, əhalinin təhlükəsizliyi üçün heç bir təminatın olmaması, digər tərəfdən Bakıda siyasi vəziyyətin gərginləşməsi xeyli ümitsizlik yaratmışdı. 1991-ci il dekabrın 17-də Xocalıdan respublika rəhbərliyinə göndərilən teleqramda erməni və rus hərbiçilərinin işğalçılıq siyasəti pislənir və bildirilir ki, Əsgərən və Xankəndi arasında dəhliz açmağa nail olmaq üçün bütün vasitələrdən istifadə etməyə hazırdırlar. Teleqramda

göstərilirdi ki, "biz təcili kömək istəyirik".

Qeyd olunub ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə sovet ordusunun 366-cı

alayının köməyi ilə Xocalı qətləmi həyata keçirilib. Xocalı şəhərində 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 az yaşlı uşaq, 70 qoca vəhşicəsinə öldürülüb, 1275 dinc sakin əsir götürülüb, 150 nəfər itkin düşüb. Faciə zamanı 1000 nəfər dinc sakin xəsarət alıb. Ermənilərin törətdikləri cinayət zamanı 8 ailə tamamilə məhv edilib, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itirib, 56 nəfər diri-diri yandırılıb.

Məqalədə, həmçinin yazılıb: "Xocalı soyqırımının törədilməsində iştirak etmiş Serj Sarkisyan və Robert Köçəryanın sonradan Ermənistan prezidentləri, 366-cı alayın tərkibində yüksək vəzifə tutaraq soyqırımında iştirak etmiş Seyran Ohanyanın o dövlətin müdafiə naziri kimi fəaliyyət göstərməsi təsadüf ola bilərmi? Burada bir haşiyəyə

Ermənilərin azərbaycanlılara, o cümlədən də xocalılılara qarşı hərbi cinayətləri yeni deyildi. Hələ XX əsrin əvvəllərində - 1905-ci il avqustun 23-də ermənilər Xocalını məhv edir, evləri dağıdaraq, insanlara qarşı qətləmi törədirlər. 1989-cu ildən etibarən isə Xocalıya qarşı hücumlar mütəmadi xarakter alırdı.

çıxmaq yerinə düşər. 1918-ci ildə azərbaycanlılara qarşı törədilmiş mart soyqırımının birisi olan Şaumyanın "xalq qəhrəmanı" kimi qələmə verilməsi, şəhər və rayonlara onun adının verilməsi ilə XX əsrin sonundakı cəlladların hakimiyyətə gətirilməsi arasında müqayisəli təhlil onu dəməyə əsas verirdi ki, imperiyanın ənənəvi siyasəti dəyişməmişdi. Soyqırımından sonra Serj Sarkisyan deyib: "Xocalıya qədər azərbaycanlılar düşündülər ki, bizimlə

açıb göstərir".

Daha sonra diqqətə çatdırılıb ki, Birinci Qarabağ müharibəsindən sonra Ulu Öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə sosial-iqtisadi layihələrin reallaşması, Qarabağın Azərbaycan əraziləri kimi dünyada tanıtılması istiqamətində ideoloji-siyasi təbliğat aparılıb. Ordunun NATO standartlarına uyğunlaşdırılması, hərbi islahatlar istiqamətində yeniliklər edilməsi, hərbi təlim və tədris mərkəzlərinin müasirləşdirilməsi qələbəyə aparın yolda açar ro-

müharibəsində Azərbaycan Ordusu 30 il işğal altında qalan torpaqlarımızı azad etməklə yeni reallıq yaratdı, "Dəmir yumruq" qalib gəldi. 44 günlük müharibədə misilsiz igidlik nümunələri göstərən qəhrəman Ordumuz Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Xocalı faciəsi qurbanlarının da qisasını aldı, şəhidlərimizin ruhu şaddır. Azərbaycan xalqı ədalətli Qələbənin nə olduğunu dünyaya sübut etdi. Ermənilər Xocalını yer üzündən silməklə qədim mədəniyyətə malik bir ərazinin tarixini məhv etməyə, unutmamağa çalışırdılar. Xocalıda ermənilərin törətdikləri faciənin ağırlığına baxmayaraq, xalqımızın qəhrəman oğullarının sayəsində bu gün xocalılar Xocalıya sevincle qayıdırlar. Qarabağ müharibəsi regionda yeni geosiyasi reallıqlar formalaşdırdı və Azərbaycan dövlətinin strateji iradəsini dünyaya nümayiş etdirdi. "Böyük Qayıdış" Proqramı çərçivəsində Xocalı digər ərazilər kimi yenidən qurulur, tarixi yerlər bərpa olunur, əhalinin təlim-tədris, sosial rifahının müasir tələblərə əsasən inkişafı təmin edilir. Bu proses təkcə məskunlaşma deyil, həm də təhlükəsizlik, mədəni dəyərlərin bərpası, keçmiş tariximizin özünəqaydışı, iqtisadi inkişaf və sosial reinteqrasiyanın kompleks şəkildə həyata keçirilməsidir".

zarafat etmək olar və elə bilirdilər ki, ermənilər mülki əhaliyə əl qaldıra bilməzlər. Ancaq biz bu stereotipləri qıra bildik". O bu fikri ilə özlərinə haqq qazandıraraq "erməni humanizmi"nin əsl iç üzünü

lunu oynayıb. Ölkənin strateji xəttini müəyyənləşdirən Heydər Əliyev strategiyasını uğurla həyata keçirən Ali Baş Komandan İlham Əliyevin siyasəti regionun geosiyasi mənzərəsini dəyişib: "Vətən

